

Hodnosti a označení hasičských samaritánů.

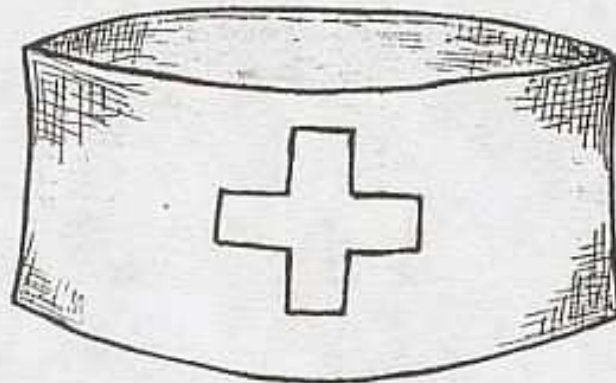
Práce hasičských samaritánů byla vždy velice záslužná a pestrá, takže zdokumentovat jejich činnost by bylo téma velice obsáhlé. Proto tento skromný příspěvek je zaměřen pouze na jedinou, dosud téměř neprobádanou oblast a to na hodnosti a označení hasičských samaritánů.

Již před rokem 1885, projevovalo hasičstvo snahu poskytovat první pomoc zraněným při požárech a to na místě, nebo jejich rychlým převozem k lékaři či do nemocnice.^{1/}

V hasičských sborech ženy tehdy ještě nebyly proto se této činnosti věnovali výhradně muži. Na levém nadloktí byly označeni červenou páskou s bílým křížem,^{2/} tedy kombinace barev na pásce obráceně, nežli jsme dnes zvyklí. Obrázek č.1.

Těsně před rokem 1890, jistě do určité míry působením tehdejší ÚZHJ, se kombinace barev na rukávových páskách hasičské zdravotní služby mění na červený kříž na bílé pásce /tzv.ženevská páska/. Takto je poprvé vyobrazena a popsána v knize Deset let hasičského spolčování, z roku 1889.^{3/}

Obr.č.1:

1/-Hasičské rozhledy r.1937, str.28.

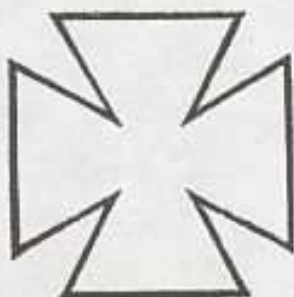
2/-Hasičské rozhledy r.1913, str.483 a 486. „Hasičstvo ve službách bílého kříže“.

3/-Deset let hasičského spolčování v českém království. III.kniha, v Chrudimi r.1889, R.Czermack a J.Figar.

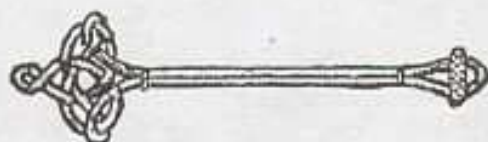
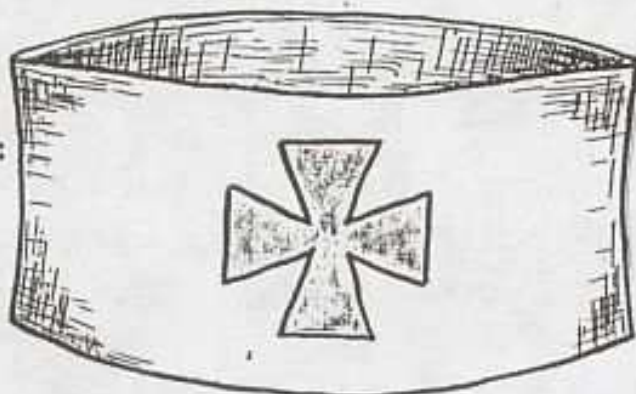
Označení samaritánů dle stejnokrojového předpisu z r.1893.

Po vzniku samostatné České ZÚHJ v roce 1891, mimo jiné, začíná vycházet řada hasičských časopisů, knih a tiskovin. Ve druhém sešitu tzv. Hasičské knihovny, r.1894,^{4/} vychází stejnokrojový předpis pro české hasičstvo, popsáno a vyobrazeno je zde i označení a výstroj samaritánů. Páska zde uvedená je z bílé látky, tvar kříže není však klasický, v heraldickém pojetí je zvaný - kříž tlapatý rovných ramen. Obrázek č.2. Páska je vlněná šíře 13 cm, kříž samaritánský je z červeného sukna. Obrázek č.3. Náramenní spoj je bez kličky, jako starostův. Obrázek č.4. Přilbice též jako starostova, avšak hřeben bez podložky. Obrázek č.5. Zdravotní služba nosila na levém boku tornu s prostředky zdravotnickými, viz obrázek č.6.

Obr.č.2:

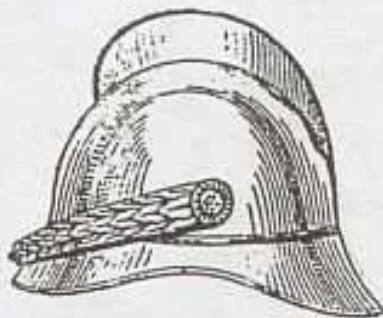

Obr.č.3:

Obr.č.4: Náramenní spoj čamarový zlatý bez kličky.

Obr.č.5:

Obr.č.6:

4/-Hasičská knihovna r.1894, sešit 2.

Na zdravotnickou službu ve sborech, bylo pamatováno též v celém sedmém sešitu hasičské knihovny, s názvem Hasičská zdravotní věda, s osmdesáti vyobrazeními, bohužel avšak ani jediné se netýká označení.^{5/} Ze sklonku posledního desetiletí 19.století je známo označení samaritánů přílbovým odznakem.^{6/} Obrázek č.7.

Obr.č.7:

Po roce 1900 vstupují do řad dobrovolného hasičstva ve větší míře i ženy, které se mimo jiné angažují i ve zdárně se rozvíjející službě zdravotnické. Muži byli zvaní samaritáni i samaritě, ženy samaritánky i samaritky /podle biblického podobenství o milosrdném Samaritánu, který nezištně pomohl bližnímu v nouzi. Lukáš 10, 25-37/. Po roce 1900 se též rozběhly župní i sborové kurzy samaritánské i samaritské. Tedy již před první světovou válkou cvičilo dobrovolné hasičstvo prostřednictvím lékařů a instruktorů své členy v rychlé a účinné pomoci.

Jakmile byly 28.července 1914 vydány mobilizační rozkazy, byla Zemská ústřední hasičská jednota vyzvána, aby při dobrovolných sborech hasičských byly zřizovány zdravotnické čety, které budou orientovány hlavně na převoz raněných a nemocných vojáků z vlakových nádraží do nemocnic, polních lazaretů a táborů Červeného kříže. Toto se záhy stalo nepostradatelnou službou hlavně ve městech, kudy vedly železnice.

Ve schůzi dobrovolného hasičstva slovanského ve Vídni v r.1915, bylo po referátu starosty M.Mayera usneseno učiniti dohodu se společností Rakouského Červeného kříže o zastoupení v jednotlivých zemích. Proto mnohé naše sbory mající tehdy službu samaritskou, vstupovaly za členy Pomocného spolku Červeného kříže v království Českém.

5/-Hasičská knihovna, sešit 7, rok 1897.

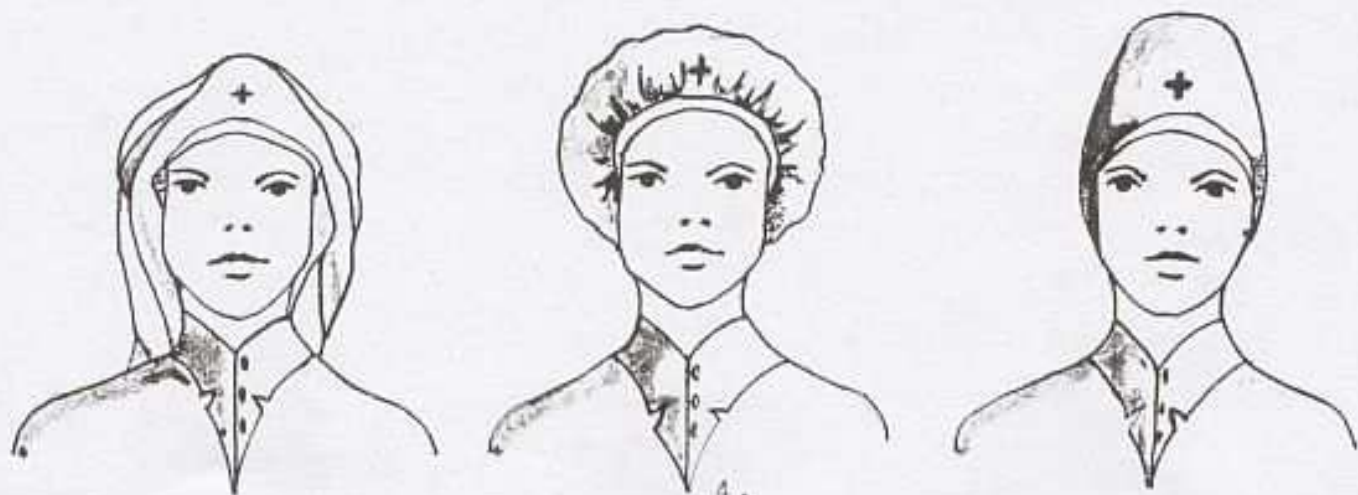
6/-J.Stehlík: Odznaky na hasičských přílbách. Díl III.str.11,obr.27.

Již před rokem 1914 a dále během 1. světové války, vydával primář Litomyšlské nemocnice MUDr. B. Welz přílohu Hasičských rozhledů nadepsanou „Samaritán“ a označenou červeným křížem. Velmi přispěl k tomu, že hasičské samaritánské činnosti byly dány významné základní směrnice.

V průběhu 1. světové války, byla v hasičstvu vybudována mohutná organizace samaritánská, která byla do značné míry ovlivněna Červeným křížem. Muži nosili ve službě na levém nadloktí bílou pásku s pravidelným červeným křížem /tzv. ženevský/. Celé pásce se říkalo též ženevská páska a je dobře vidět např. na samaritánské četě sboru dobrovolných hasičů v Kutné Hoře z roku 1916. Obrázek č. 8:

Oblečení a úbory žen, tehdy nebyly podle nějakého jednotného vzoru, byly však velice podobné těm co užíval tehdejší ženský zdravotnický personál. Průvodním znakem byly dlouhé bílé pláště, vlasy zcela kryla rouška, čapka či šátek, jak naznačují náčrty na obr. 9:

Tento stejnokrojový předpis zásadně mění způsob označení hodností a funkcí. Ponovu je nahrazeno rukávovými štítky na levém nadloktí a na štítkách vyznačeny distinkce různými kombinacemi pletenek ^{7/} Obrázek č.10.

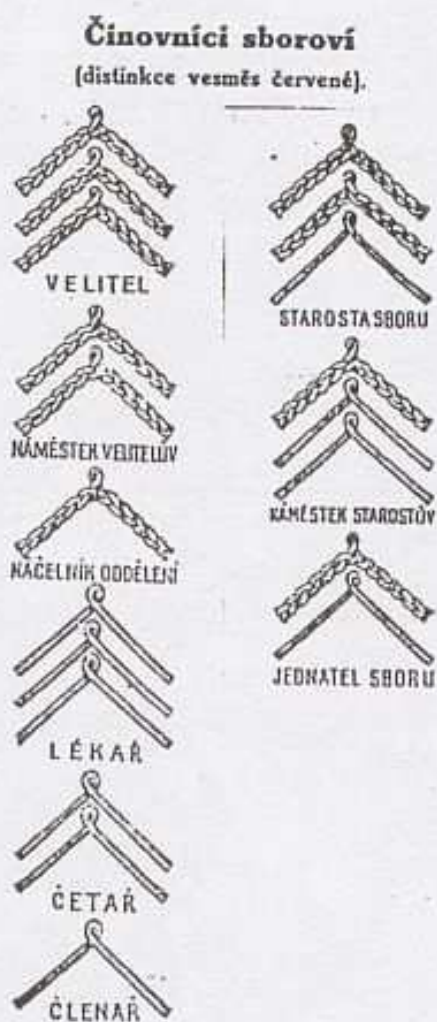
Sborový lékař má na štítku tři úzké pletenky barvy červené.

Župní samaritánský dozorce má na štítku jednu úzkou bílou a dvě úzké červené pletenky.

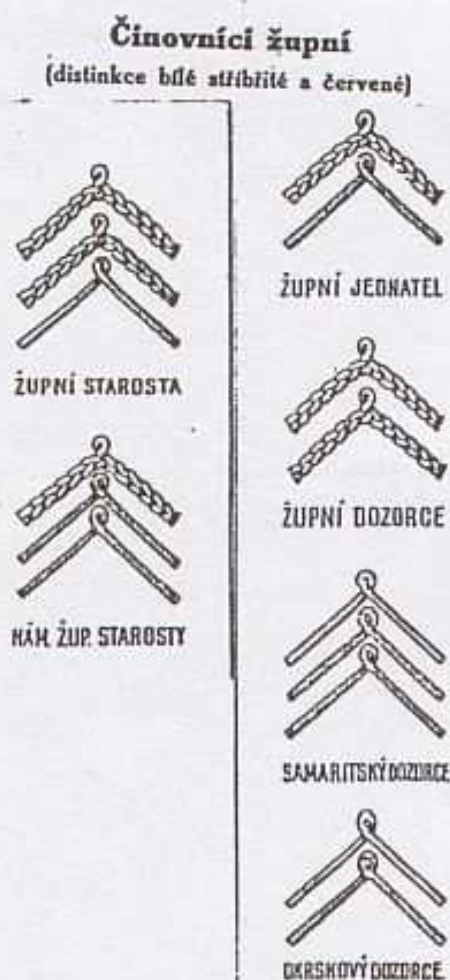
Zemský samaritánský dozorce má na štítku tři úzké bílé pletenky.

Ve službě nosí se tzv.ženevská rukávová páska Červeného kříže z bílého plátna, obroubená s červeným tiskem kříže a s písmeny ČS.

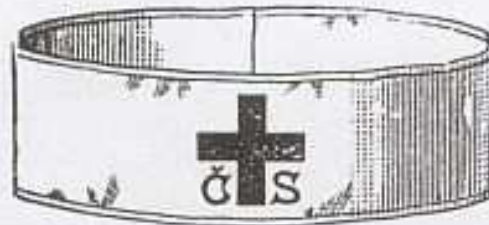
Na obleku občanském nosí jehlici se samaritánským odznakem. Jehlice i páska jsou na obrázku č.11.

Obr.č.10:

Obr.č.11:

Následkem rozvoje organizace samaritánské, bylo nutno částečně změnit usnesení o distinkcích z roku 1920 a stanovit nové. Proto v roce 1926 zrušeno dosavadní ustanovení o distinkcích pro župního a zemského samaritánského dozorce a stanoveno nové ^{8/}.

Dozorci: Obvodní samaritský dozorce má jednu úzkou bílou plетенku a jednu úzkou červenou plетенku/jako okrskový dozorce/.

Župní samaritský dozorce: jedna široká bílá plетенka a jedna široká červená plетенka /jako župní hasičský dozorce/.

Krajský samaritský dozorce: tři úzké bílé pletenky.

Zemský samaritský dozorce: dvě široké bílé pletenky /jako zemský hasičský dozorce/.

V úhlu pod pletenkami mají samaritští dozorce schválený znak Československého Červeného kříže s písmeny ČS. Obrázek č.12.

Lékaři instruktoři: pokud jsou v kroji hasičském, označují se následovně. Obvodní instruktor lékař: jedna úzká bílá plетенka a jedna červená.

Župní instruktor lékař: jedna široká bílá plетенka a jedna široká červená.

Krajský instruktor lékař: tři úzké bílé pletenky.

Zemský instruktor lékař: dvě široké bílé pletenky.

Hlavní šéf zdravotní služby: tři široké bílé pletenky.

Lékaři instruktoři mají v úhlu pod pletenkami schválený znak Československého Červeného kříže, tvaru osmiúhelníkového s písmeny ČS. Viz obrázek č.13.

Obr.č.12:

Obr.č.13:

8/-Hasičské rozhledy r.1926, str.251.

Stejnokrojový předpis z roku 1927^{9/} opět mění hlavně předešlý způsob značení a distinkcí hasičských hodnostářů, které až do tohoto roku bylo pletenkami na nadloketních štítcích a nyní se vlastně vrací čamarové pletenky s klíčkami i bez, na náramenicích.

Samaritánští činovníci užívají těchto distinkcí, jako služebně rovnocenní činovníci hasičtí. Nosí však na levé straně prsou schválený odznak samaritský, to je červený kříž s písmenem S. Viz obrázek č.14. Lékaři nosí červený kříž v osmiúhelníku s písmenem S. Viz obrázek č.15. Výložky samaritánů jsou červené. Ženevská páska nosí se výhradně ve službě.

Obr.č.14:

Obr.č.15:

Pokud samaritáni užívají při svém veřejném vystoupení, nebo ve službě stejnokroje, označují se:

Šéf zdravotní služby, jako starosta svazu - čapka se žlutým poutkem, třemi úzkými žlutými hořejšími pásky a žlutým prýmekem při dolním okraji. Výložky světlešedé, žlutě lemované, na obou ramenech na podložkách žluté spoje se třemi pletenci. Viz obr.č.16/6.

Zemský instruktor lékař; jako předseda technické komise zemské - čapka se žlutým poutkem a dvěma žlutými páskami, výložky červené /karmazínové/, žlutě lemované, na obou ramenech žluté spoje se dvěma pletenci bez osmičky. Obrázek č.16/4.

Krajský instruktor lékař - čapka se žlutým poutkem a jedním žlutým páskem, výložky červené /karmazínové/, žlutě lemované, na obou ramenech žluté spoje s jedním pletencem bez osmičky. Obr.č.16/1.

Župní instruktor lékař; jako předseda technické komise župní - čapka s bílým poutkem a dvěma bílými pásky, výložky červené /karmazínové/, bíle lemované, na obou ramenech bílé spoje se dvěma pletenci bez osmičky. Obrázek č.16/4.

Obvodní instruktor lékař; čapka s bílým poutkem a jedním bílým páskem, výložky červené /karmazínové/, bíle lemované, na obou ramenech bílé spoje s jedním pletencem a jednou osmičkou. Obr.č.16/2

Sborový instruktor lékař, jako sborový náčelník oddělení; -čapka s červeným poutkem a dvěma červenými pásky, výložky červené, nelemované, na obou ramenech červené spoje se dvěma pletenci bez osmičky. Viz obr.č.16/4.

Zemský samaritánský dozorce, jako zemský hasičský dozorce; čapka se žlutým poutkem a dvěma žlutými pásky, výložky červené /karmazínové/, žlutě lemované, na obou ramenech žluté spoje s jednímpletencem a dvěma osmičkami. Obrázek č.16/3.

Krajský samaritánský dozorce; čapka se žlutým poutkem a jedním žlutým páskem, výložky červené /karmazínové/, žlutě lemované, na obou ramenech žluté spoje s jednímpletencem bez osmičky. Obrázek č.16/1.

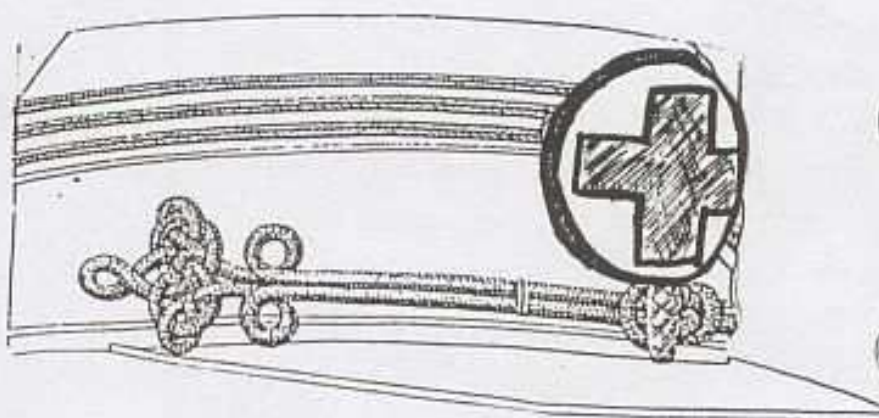
Župní samaritánský dozorce, jako župní hasičský dozorce; čapka s bílým poutkem a dvěma bílými páskami, výložky červené, bíle lemované, na obou ramenech bílé spoje s jednímpletencem a dvěma osmičkami. Obrázek č.16/3.

Obvodní samaritánský dozorce, jako okrskový dozorce hasičský; čapka s bílým poutkem a jedním bílým páskem, výložky červené, bíle lemované, na obou ramenech bílé spoje s jednímpletencem a jednou osmičkou. Obrázek č.16/2.

Obr.č.16:

Obr.č.17:

9/-Hasičské rozhledy r.1927, str.476.

Krátce po zavedení stejnokrojového předpisu vzor 1927, praxe ukázala, že bez velmi dobrých znalostí distinkcí na náramenících a čapkách, je velmi nesnadné rozpoznat od hasičských činovníků samaritány ve slavnostním kroji mimo službu, tedy bez ženevské pásky. Proto zakrátko pro samaritány v kroji slavnostním, zavedeny rukávové odznaky kulaté o průměru 75 mm. Popsány a zobrazeny jsou například v nabídkovém katalogu firmy Karnet-Kyselý z roku 1935.

"Sborové samaritské rukávové odznaky na la modrém sukně s červeným křížem uprostřed a se dvěma pruhy z egalisační červené látky. Tytéž odznaky pouze s jedním pruhem z egalizační červené látky.

Župní samaritské rukávové odznaky na la modrém sukně s křížem červeným heřvábím vyšitým a se dvěma pruhy ve stříbře vyšitými. Tytéž odznaky župní, pouze s jedním pruhem ve stříbře vyšitým." Viz obrázek č.18. Na obr.č.19, je ukázka obvodního dozorce samaritánského z konce dvacátých let.

Pro stejnokroje pracovní, byly zřejmě tyto rukávové terče v kombinaci světlého sukna s červenými kruhy a červeným křížem.

V tomto i v předešlém období, byly pouze vyjimečně členové hasičské zdravotní služby samaritánské označení na čapkách v místech předpisového odznaku, červeným křížem v bílém kruhu. Obrázek č.17. V tomto a předešlém období též již jen vyjimečně přežíval na páskách zdravotní služby starý tlapatý kříž. Předpisová a daleko nejběžnější byla páska ženevská.

Obr.č.19:

Obr.č.18:

Samaritské rukávové odznaky
kulaté v průměru 75 mm.

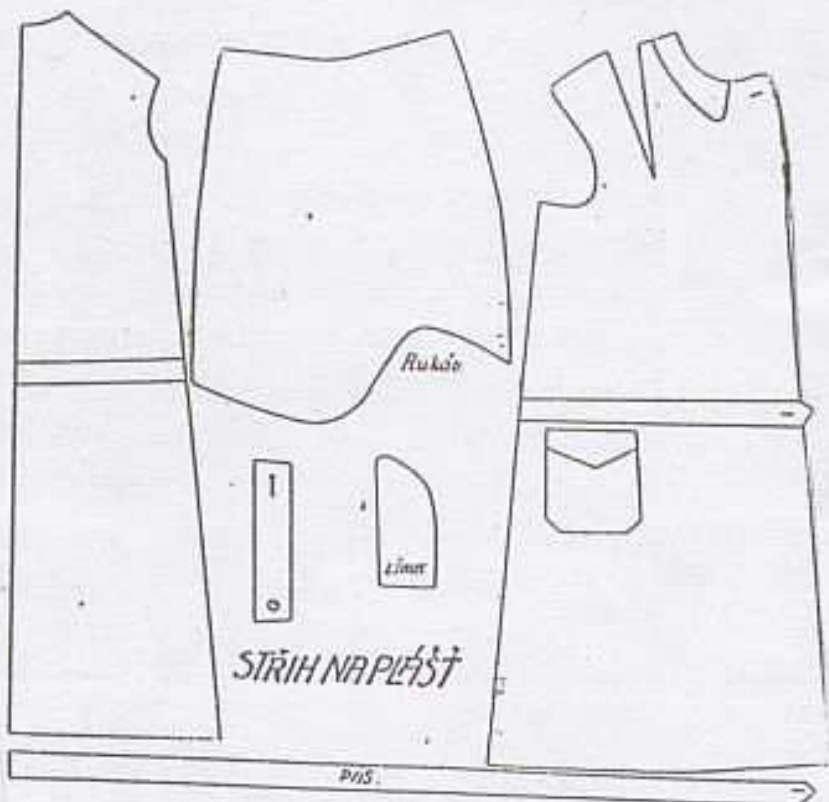
Zmenšený obrázek samaritského rukávového odznaku.

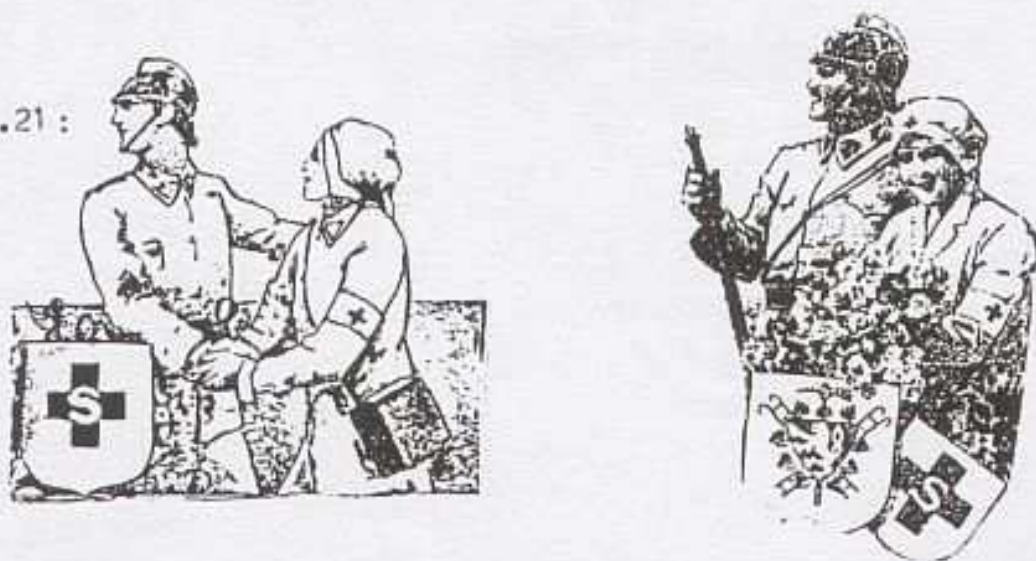
Po roce 1927 se objevuje již vyhraněný typ kroje pro ženy samaritánky, který se poprvé objevuje v příloze Hasičských rozhledů r.1928 ^{10/} Viz obrázek č.20. Na obrázku je též stříh pláště pro samaritánky, jež neměly ženský kroj hasičský. Tento typ byl doporučován ke službě samaritské i do průvodu. Na nejružnějším krásně graficky vyvedených obrázcích a obrazech s hasičskou tematikou, jsou samaritánky zobrazovány již jen v tomto kroji. Kupříkladu viz obrázek č.21.

Obr.č.20:

Obr.č.21:

10/-Hasičské rozhledy r.1928,č.8, příloha Samaritánský věstník.

Označení samaritánů dle stejnokrojového předpisu z r.1936.

V roce 1936 došlo k další změně stejnokrojového předpisu, kdy se zásadně změnilo celkové pojetí kroje i distinkcí.^{11/} Následuje přehled pouze těch distinkcí, které označovaly samaritské činovníky a lékaře.

Činovníci sboroví mají výložky červené, na nich stříbrné velké růžice:

Četař samaritán, jenž je označen ženevskou páskou.

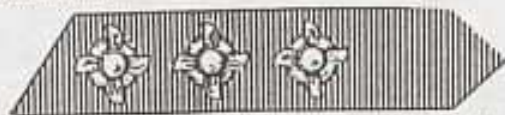

Náměstek velitele samaritského odboru, jenž jest kromě toho označen ženevskou páskou.

Vyšší činovníci sboroví, jež mají výložky červené a na nich zlatené malé růžice:

Velitel samaritského oddělení, jenž je označen ženevskou páskou.

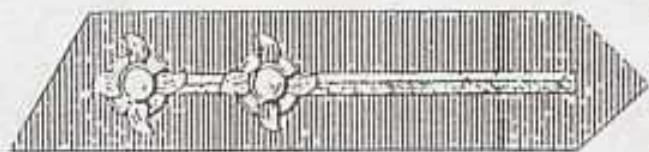

Sborový lékař, jenž má černé sametové výložky s červeným lemováním.

Činovníci okresní /župní/- výložky červené, na nich malé zlatené růžice, středem zlatá páska:

Obvodový samaritský dozorce, jenž je označen ženevskou páskou. Na Moravě okrskový samaritský vzdělavatel.

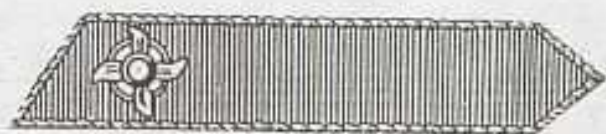
Náměstek okresního samaritského dozorce s ženevskou páskou. Na Moravě náměstek župního náčelníka samaritského.

V Čechách a Slezsku okresní samaritský dozorce s ženevskou páskou, též okresní lékař jež má na černých sametových červeně lemovaných výložkách. Na Moravě župní náčelník samaritský s ženevskou páskou. Lékař jako v Čechách.

11/-Hasičské rozhledy r.1936, str.119-123.

Činovníci zemských jednot mají zlatené růžice, výložky červené, lemované zlatou šňůrou:

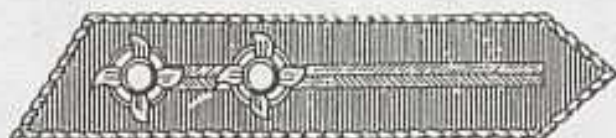

Krajský samaritský dozorce se ženevskou páskou. Na Moravě krajský náčelník samaritský s ženevskou páskou.

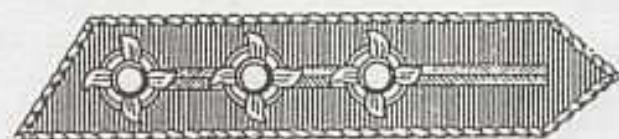

Zemský samaritský náčelník s ženevskou páskou. Zemský lékař má na černých sametových výložkách červené lemování.

Činovníci svazoví mají růžice malé zlatené, výložky červené, lemované zlatou šňůrou, středem páska zlatá:

Náměstek náčelníka samaritského se ženevskou páskou.

Náčelník samaritský s ženevskou páskou. Lékař má na černých sametových výložkách červené lemování.

Po roce 1936, se objevuje nový typ ženského kroje samaritánského, jenž se pak samozřejmě objevuje na mnohých graficky vyvedených malbách a obrázcích s hasičskou tematikou. Např.viz obr.č.22.

Obr.č.22:

